

dige psychologie of de theologische signifi- cificatie. Zijn woorden waren een echo van de denkbeelden die door zijn leermeester, de reeds genoemde De Bussy, waren ontwikkeld. Deze streefde immers ook naar uniforme woordbetekenissen en trachtte de werkelijkheid achter de woorden op te sporen. Dat wilde hij onder meer bereiken door het uitbannen van algemeenheden als 'ismen' (humanisme, deïsme, socialisme), het uitbannen van alle 'de' s (*de* vrijheid, *de* mensheid) en alle 'het' s (*het* geweten, *het* gevoel).

Ook Westendorp Boerma wilde streven naar een zo groot mogelijke zuiverheid in het taalgebruik van de mens – niet vanuit vermeende objectiviteit, niet vanuit zedelijke aspiratie of plichtsgevoel, maar vanuit het gevoel van betrekking tot een buiten de wereld staande macht. Slechts zo zou men kunnen komen tot de zuivere verwoording van een waarden-leer.

Westendorp Boerma: ethicus en significus

In 1933 publiceerde hij op 61-jarige leeftijd de studie *Realistische Ethiek*,⁵² een bundel met verklarende inleiding en zes opstellen, waarin hij zijn ontwikkeling op het gebied van de ethiek in een zoekende en tastende stijl samenbracht. Het woord realistisch in de titel wijst op zijn 'nee' tegen de opvatting, dat de ethiek als leidsvrouw in de wetenschap zou kunnen optreden; het is als het ware het afwijzen van de idealistische ethiek in het algemeen. Hij verwoordde dat zelf aldus: 'Bij realistisch confronteer ik de levenden mensch op dat oogenblik met de werkelijkheid, en onder het schrijven heeft dat bij mij geleefd'.⁵³ Het artikel 'Waardeleer en ethiek' vormt letterlijk en figuurlijk het draaipunt van de bundel.⁵⁴ Het behandelt de verhouding tussen de begrippen goed/slecht en waarde, waarbij hij tot de slotsom komt, dat waarde primair is en dat dus het zgn. 'zedelijk behooren' dood is, wanneer het niet wortelt in iets dat waardevol is voor de mens. Eigenlijk is deze bijdrage, bedoeld of onbedoeld, een weerlegging van al de tijdgenoten die meenden, dat een dergelijk theoretisch werk geen waarde voor de levenspraktijk heeft. Westendorp Boerma beschouwde zijn ethiek heel duidelijk als een soort levensleer, waarvan het verkregen inzicht directe maatschappelijke invloed zou moeten hebben.

In 1939, hij was toen vier jaren verbonden aan het Doopsgezind Seminarium en zijn benoeming tot buitengewoon hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam was aanstaande, verscheen zijn tweede hoofdwerk: *Neen en Ja*.⁵⁵ Ook dit boek is weer karakteristiek van stijl: er wordt gewikt en gewogen, aangenomen en weer weggelegd, geponeerd en bestreden. De ontkenning in de titel staat voor de inspraak

52. *Realistische ethiek. Omzwervingen op het terrein van moraal en zedelijk oordeel*. Amsterdam 1933

53. *Ibidem*, 5

54. De bundel bevat de volgende opstellen: 1 Inleiding, 2 Gevaar van woorden, 3 Bernard Mandeville, 4 Waardeleer en ethiek, 5 Het geweten, 6 Maatschappij en moraal, 7 Godsdienst en zedelijkheid.

55. *Neen en Ja. Ethisch – religieuze studiën*. Amsterdam 1939.